

Motion till riksdagen 2023/24:2640

av **Ardalan Shekarabi m.fl. (S)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalpolitiken ska vara effektiv och rättssäker och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av brottsförebyggande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att för varje krona som satsas på rättsväsendet ska minst lika mycket satsas på förebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samverkan mellan alla de som har en roll i det brottsförebyggande arbetet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ojämlikheten måste bekämpas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision för öppna drogscener och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett nytt mål för polistillväxten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten 2032 ska ha 50 000 anställda, varav minst 34 000 ska vara poliser, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att polisen är långsiktigt och kontinuerligt närvarande i alla kommuner i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndighetens verksamhet ska präglas av kvalitet, rättssäkerhet och effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av spetskompetens inom Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den polisiära närvaron i såväl utsatta områden som glesbygd ska öka och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisernas arbetsvillkor ska fortsätta att förbättras och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medarbetarskyddet för polisanställda och andra grupper av myndighetspersoner ska förbättras och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka hela rättskedjan och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till kompetenta barnförhållare och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt och att fastställda utredningstider bör efterlevas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbyggd kriminalvård och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhet inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården bör ta över ansvaret för de unga lagöverträdare som begår grova brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en plan för utbyggnad av Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till barn som har en anhörig i fängelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strängare straff för köp av narkotika av barn och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialtjänstens behov av resurser och verktyg för att kunna gripa in tidigt och punktmarkera barn på väg in i kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ungdomskriminalitetsnämnder och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om geografiska vistelseförbud för personer involverade i gängvåld eller narkotikaförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhoppbar verksamhet för unga och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda Sluta skjut i större omfattning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sekretesshinder och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbare lagföring och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att ändra tiderna för preskription av brott och tillkännager detta för regeringen.

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tekniklyft för polisen och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur polisen ska få större tillgång till trafikkameror och kameror för bl.a. trängselskatt, även i realtid, och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hinder för kamerabevakning och arbete med ansiktsigenkänning och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt för kommunerna att sätta upp kameror utan föregående tillståndsprocess och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om personlig integritet och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vapenamnesti och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tipspengar för information om vapen och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja minimistraffet för grovt vapenbrott till fyra års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade befogenheter och bättre tillgång till utrustning och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att strypa de kriminella gängens finansiering och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet måste fortsätta och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminellas tillgångar ska kunna beslagtas även utan koppling till ett specifikt brott och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetslivskriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna om mängdrabatt och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre straff för den som återfaller i brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som döms för allvarlig och upprepad brottslighet i vissa fall ska avtjäna hela straffet på anstalt och inte beviljas villkorlig frigivning på samma sätt som i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut kontroll-, stöd- och övervakningsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta reaktioner vid misskötsamhet när straffet avtjänas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka gränsen för häktningspresumtion till ett år och sex månader och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flickor som såväl brottsoffer som gärningspersoner och tillkännager detta för regeringen.

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förlängd tid i slutet ungdomsvård och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om eftervård och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra 99-punktsprogrammet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnahus och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvinnor som tvingas gömma sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äldre kvinnor som utsätts för våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot omvärdelseterapi och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt våldsförebyggande program och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett program för att män ska sluta slå och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att implementera arbets sättet som t.ex. används i polisens projekt Igor i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över straffen för bl.a. grov kvinnofridskränkning och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild straffskärpningsgrund för brott med hatbrottsmotiv mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare restriktioner även efter avtjänat straff och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om boende och vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offer för prostitution och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lex Lotta och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstadgat brottsförebyggande ansvar för kommunerna och tillkännager detta för regeringen.

76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bedrägerier och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsoffers behov och stöd och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en särskild brottsofferlag och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av nationell samling mot våldsbejakande extremism och terrorism och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en breddad utredning för att komma till rätta med koranbränningarna och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vardagsbrottslighet och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hat och hot mot journalister, opinionsbildare, politiker, fackligt förtroendevalda och kulturarbetare och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny strategi mot hot och hat och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den lagstiftning som berör hot och hat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Anslagsförslag 2024 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Polismyndigheten	40 765 012	100 000
1:2 Säkerhetspolisen	2 449 651	±0
1:3 Åklagarmyndigheten	2 633 893	±0
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 078 513	±0
1:5 Sveriges Domstolar	7 559 106	±0
1:6 Kriminalvården	16 145 316	±0
1:7 Brottsförebyggande rådet	256 552	±0
1:8 Rättsmedicinalverket	605 838	±0
1:9 Brottsoffermyndigheten	58 712	±0
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	221 953	±0
1:11 Rättsliga biträden m.m.	3 667 357	±0
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	90 987	±0
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	19 174	±0
1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	121 157	±0
1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	33 034	±0
1:16 Domarnämnden	11 758	±0
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	310 000	±0
Summa	76 028 013	100 000

Rättspolitik för ett tryggare Sverige

Skjutningarna och sprängningarna når nya rekordnivåer. Sverige har under det senaste året blivit farligare. Kriminaliteten hotar vår samhällsgemenskap. Brottslighet och våld skadar och dödar, splittrar familjer och skapar oro och rädsla. Den organiserade brottsligheten och de kriminella gängen utmanar vårt samhälle och utnyttjar dess varje svaghet. När kriminella gäng sätter skräck i bostadsområden och städer hotar det tryggheten för oss alla. Tilliten mellan människor undergrävs och vi dras isär när vi istället behöver komma samman för att bygga samhället starkt. I den situation Sverige befinner sig måste regeringen prioritera sitt arbete så att ansvarigt departement kan använda sina resurser på det mest optimala sättet. De utredningar som behandlar frågor som direkt rör den allvarliga situationen måste få företräde framför utredningar om partifinansiering och icke akuta grundlagsändringar.

Den socialdemokratiska kriminalpolitiken bygger på effektivitet och rättssäkerhet. Den har två huvudsakliga prioriteringar – att knäcka gängkriminaliteten och att stoppa mäns våld mot kvinnor. Tusentals flickor och kvinnor utsätts varje år för trakasserier, våld och sexualbrott. Varje månad dödas minst en kvinna av en man som hon har eller haft en relation med. Långt fler utsätts för fysiskt, psykiskt och ekonomiskt våld under lång tid. Ofta finns barn inblandade. Det är oacceptabelt. Våldet orsakar stort lidande och livslånga konsekvenser.

Trots omfattande löften från Tidöpartierna i valrörelsen 2022 fortsätter våldet och dödandet. Den socialdemokratiska regeringen inledde paradigmskiftet inom kriminalpolitiken genom att skärpa ett 80-tal straff, nykriminalisera ett 30-tal gärningar och se till att vi nu har fler poliser än någonsin. Detta arbete måste fortsätta med ytterligare straffhöjningar och fler poliser med bättre verktyg. För att komma till rätta med kriminaliteten krävs dock många olika åtgärder på en mängd områden. Kriminalpolitiken kan aldrig bära hela lösningen. Det handlar om både brottsförebyggande och brottsbekämpande åtgärder – hårdare straff och fler poliser såväl som en bättre skola, fler socialsekreterare, utvecklad psykiatri inom primärvård och ungdomspsykiatri och åtgärder för att snabbt fånga upp barn och unga som riskerar att bli kriminella. Det räcker inte med att bekämpa brotten. Vi måste också bekämpa brottens orsaker. Därför krävs en utbildningspolitik för en skola som lyfter alla barn, arbetsmarknadspolitik med sikte på att alla som kan jobba ska jobba, kultur- och idrottspolitik för hela landet och socialpolitik som bygger trygghet lika för alla. Ett av våra viktigaste vallöften är att för varje krona vi satsar på polisen ska minst lika mycket satsas på förebyggande arbete. Men regeringen gör tvärt om. Istället för att se till att kommuner och regioner har tillräckliga resurser riskerar vi nu neddragningar inom skolan och socialtjänsten, och annat förebyggande arbete.

Situationen i socialt utsatta områden kräver särskild uppmärksamhet. Segregation, fattigdom och social utsatthet präglar dessa områden och det tar sig uttryck i trångboddhet, hög arbetslöshet, försämrade skolresultat och ökad ohälsa. Till detta ska läggas otrygghet och problem med brottslighet. Det är inte värdigt ett välfärdssamhälle som vårt. Ojämligheten måste bekämpas. Alla har rätt att känna sig trygga i sitt hem och i sitt bostadsområde. Vi vill se en nollvision för öppna drogscener. Målet måste vara att inget område ska vara eftersatt – samhället ska finnas där för alla, oavsett var du bor.

Närmare redogörelser för vår syn på och våra förslag om det brottsförebyggande arbetet finns att läsa i de socialdemokratiska motionerna på andra utgiftsområden.

Nytt mål för utbyggnad av polisen

Polisens arbete är en avgörande faktor i arbetet med att bekämpa kriminaliteten. Därför satte Socialdemokraterna målet att Polismyndigheten skulle ha 10 000 fler anställda till 2024. Målet är på god väg att nås. Polisens budget har i det närmaste fördubblats och vi har fler poliser än någonsin. Men för att polisen ska kunna utföra sitt uppdrag med full kraft behöver polistillväxten fortsätta. Socialdemokraterna har därför satt upp ett nytt mål. År 2032 vill vi att Polismyndigheten har 50 000 anställda, varav över 34 000 poliser.

Det måste finnas tillräckligt många poliser, men det är inte bara antalet som avgör hur framgångsrik Polismyndigheten är. För att klara upp brott, men också för det brottsförebyggande arbetet, krävs långsiktig och kontinuerlig närvaro. På så sätt skapar man förtroende och bryter den tystnadskultur som breder ut sig. Personkännedom och relationer är en viktig del i det polisiära arbetet och måste prioriteras högt. Polismyndighetens verksamhet ska präglas av kvalitet, rättssäkerhet och effektivitet. För den som utsätts för brott är ofta polisen den första kontakten. Spetskompetens inom ett antal områden är nödvändig för att kunna klara upp brott. Vi ser med oro på att polisen nu avslutar riktade projekt mot brott i nära relation, då man vet att erfarenhet och särskild kompetens är avgörande för att rädda liv. Polisen ska vara närvarande i alla kommuner i hela Sverige. Ett framgångsrikt brottspreventivt arbete kräver samverkan mellan flera olika aktörer, inte minst polisen. Den polisiära närvaron i såväl utsatta områden som glesbygd måste öka.

Polisen måste också ha rätt förutsättningar för att kunna utföra sitt arbete. Arbetsvillkoren måste fortsätta att utvecklas, bland annat genom ännu fler kollegor, bättre utrustning och vidareutbildning. Polisanställda och andra grupper av myndighetspersoner ska kunna utföra sitt arbete utan att vara orolig för sin trygghet. Ett starkt medarbetarskydd måste fortsatt vara i fokus.

Förstärk hela rättskedjan

Vårt mål är att Polismyndigheten år 2032 ska ha 50 000 anställda, varav minst 34 000 poliser. Men för att bekämpa brott måste alla delar av rättskedjan fungera. Antalet ärenden, inte minst de resurskrävande, ökar och utredningarna blir allt mer komplexa. Också Åklagarmyndigheten och domstolarna behöver mer resurser för att kunna möta denna utveckling.

Rättskedjan behöver bli starkare när barn faller offer för grova brott. Barn är särskilt utsatta och när barnets förövare är en nära anhörig riskerar deras situation vara direkt livsfarlig. Barns rätt till kompetenta barnförhållare och utredningstider som håller tidsfristen måste säkerställas och vara jämlik över hela landet.

Människors tilltro till rättsväsendet är avgörande för att kunna klara upp brott. Människor måste våga vittna. Både Åklagarmyndigheten och domstolarna arbetar på olika sätt för att underlätta för målsägande eller vittnen. Under de gångna åren har ett antal beslut fattats för att på ett bättre sätt skydda målsägande och vittnen. Det handlar till exempel om möjligheten att vittna via video och utökad fotoförbud i domstolarna. Det arbete som görs av brottsofferjourerna och andra ideella organisationer har stor betydelse för att underlätta för människor att vittna om brott.

En utbyggd kriminalvård med bibehållen kvalitet

Kriminalvården har till uppgift att både verkställa straff och minska återfall i brott. De senaste årens straffskärpningar, tillsammans med att fler döms till fängelse och att brottsligheten förändras har gjort att Kriminalvården har ställts inför svåra utmaningar. Platsbrist är ett ständigt återkommande problem. Kriminalvården har fått stora tillskott för att kunna bygga ut, men det är ett arbete som tar tid.

Säkerheten på anstalt och i häkten måste vara fortsatt hög och i takt med att brottsligheten förändras måste också säkerhetsarbetet följa med.

Kriminalvården bedriver ett framgångsrikt återfallsförebyggande arbete och det är viktigt att det arbetet kan fortsätta. Kriminalvårdens mål måste vara att människor inte begår nya brott efter avtjänat straff. En framgångsfaktor är en engagerad och välutbildad personal. En annan framgångsfaktor är att programarbetet vilar på vetenskaplig grund.

Frivården övervakar personer som är villkorligt frigivna, har skyddstillsyn, ungdomsövervakning, samhällstjänst eller övervakas med hjälp av fotboja. Även frivårdens programarbete sker på vetenskaplig grund och bidrar till att människor kan slussas in i samhället på ett bättre sätt.

Kriminalvården bör ta över ansvaret för de som begår de grövsta brotten. Kriminalvården har stor erfarenhet av hög säkerhet och behandling med forskningsbaserade behandlingsprogram. Kriminalvården visar också goda resultat när det gäller hur många som återfaller i brott efter avtjänat straff. Att vårda barn och ungdomar ställer särskilda krav bland annat när det gäller högre personaltäthet och fungerande skolverksamhet. Det måste säkras att fängelserna anpassas till barn och ungas behov. Givetvis ska det finnas särskilda avdelningar för barn och ungdomar så att de inte möter vuxna kriminella.

Utbyggnaden av kriminalvården måste fortsätta ske i hög takt. Samtidigt får det framgångsrika återfallsförebyggande arbetet inte riskeras. Det måste fortsätta och utvecklas. Köp av anstaltsplatser utomlands skulle få en negativ effekt på det återfallsförebyggande arbetet och vara dyrt och ineffektivt. Det visar inte minst erfarenheter från andra länder, som Norge och Danmark.

I Tidöavtalet finns en mängd förslag som, om de genomförs, skulle kräva en än mer omfattande utbyggnad av kriminalvården. Att bygga ut en sådan verksamhet tar tid och därför måste regeringen ge de långsiktiga förutsättningar som krävs. Kriminalvården har kommit med flera rapporter om det framtida behovet av platser och vad det kommer att innebära för verksamheten. Regeringen måste snarast ta fram en plan för hur Kriminalvården ska klara av det som de kommande förändringarna kommer att innebära. Privatisering är inte lösningen, en marknadsivering av kriminalvården skulle vara kontraproduktivt. Planen måste utgå från att den framgångsrika återfallsförebyggande verksamheten inte påverkas, utan snarare kan fortsätta att utvecklas. En framgångsrik kriminalvård innebär att människor inte fortsätter att begå brott när de har avtjänat straffet.

Barn som har en anhörig i fängelse kan behöva särskilt stöd. Frivilligorganisationen Buff gör ett viktigt och bra arbete. Men även Kriminalvården har jobbat aktivt med frågor om bemötande av barn, till exempel när man ska hälsa på en anhörig, och information på Kriminalvårdens webbplats.

Gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten ska knäckas

Den grova organiserade brottsligheten har varit ett problem i Sverige under många år och har under den senaste tiden blivit betydligt värre och nya gränser har passerats när man mördar varandras familjemedlemmar.

Den grova organiserade brottsligheten ägnar sig åt allt ifrån rån, människohandel, narkotikaförsäljning och utpressning till smuggling, arbetslivskriminalitet och välfärdsbrottslighet. Den bygger ofta på ett starkt våldskapital men vi ser också att organiserad brottslighet infiltrerar och påverkar vårt samhälle mer subtilt. Det sker till exempel genom att utnyttja våra välfärdssystem på olika sätt, men också genom försök att påverka myndighetspersoner för egen vinning.

I regeringsställning lade Socialdemokraterna om svensk kriminalpolitik och påbörjade ett paradigmskifte. Vi genomförde ett omfattande program mot gängkriminalitet, ett 34-punktsprogram som innehöll åtgärder på både kort och lång sikt, och på flera olika områden. Vi genomförde i regeringsställning ett 80-tal straffskärpningar, framför allt när det gäller grova våldsbrott och brott som begås av gängkriminella. Dessutom kriminaliserade vi ett 30-tal gärningar som dessförinnan varit straffria. Den historiska utbyggnaden av polisen, ökade resurser till övriga rättsväsendet och nya och skarpare verktyg genom till exempel ökade möjligheter till hemlig avlyssning och tillgång till de kriminella gängens krypterade information är viktiga åtgärder för att knäcka gängen.

Att vända utvecklingen kräver både beslutsamhet och uthållighet. Steg för steg ska den kriminalitet som hotar vår samhällsgemenskap tryckas tillbaka. För att lyckas krävs att de åtgärder som sätts in är såväl rättssäkra som effektiva. För att klara upp brott krävs att människor har förtroende för polisen, så att man vågar berätta om sina iakttagelser. De internationella erfarenheterna från länder som har system med anonyma vittnen visar att det används mycket sällan, samtidigt som det har lågt bevisvärde.

Våra viktigaste prioriteringar innehåller förslag på fem områden:

1. Rekryteringen till kriminella gäng måste brytas

För varje gängledare som sätts i fängelse finns unga personer som är beredda att ta hans plats. Samhället kan inte se på när barn och unga lockas in i grov organiserad brottslighet och utnyttjas att begå grova brott. Avgörande för att bryta nyrekryteringen är det viktiga brottsförebyggande arbete som personal inom skola, socialtjänst och civilsamhälle utför varje dag. Alla barn ska ha goda förebilder – inte omges av kriminella. Varenda kille på glid ska punktmarkeras för att inte dras in i kriminalitet. För varje krona vi satsar på polisen kommer vi att satsa minst lika mycket på det förebyggande arbetet. Det är en tydlig markering hur viktigt det brottsförebyggande arbetet är.

Idag utnyttjas barn hänsynslöst av kriminella gäng, där narkotikaförsäljningen ofta är en inkörsport. Efter ett socialdemokratiskt initiativ är det nu straffbart att involvera personer under 18 år i brottslig verksamhet. Vi vill också att den som köper narkotika av barn ska riskera fängelsestraff. På så sätt blir det svårare för gängen att använda sig av barn för knarkförsäljning. Socialtjänsten måste ha både resurser och verktyg för att kunna ingripa tidigt och kompetens för att skapa förtroende att samverka med hela familjen runt den kriminella för att i tidigt skede kunna bryta ett destruktivt beteende. Socialtjänsten måste också ha verktyg för att ingripa även när föräldrarna motsätter sig insatser. Samhällets reaktion på att barn och unga involveras i brottslighet behöver bli

tydligare och kraftigare genom att en särskild nämnd under ledning av en domare, så kallade ungdomskriminalitetsnämnder, som kliver in och fastställer vård- och behandlingsplan införs. Geografiska vistelseförbud ska införas för personer som är involverade i till exempel gängvåld eller narkotikaförsäljning. Den som vill hoppa av gängen måste snabbt få stöd och hjälp att göra det. Vi vill även att dagens avhopparverksamhet anpassas efter en situation där det är barn som begår våldsdåden. Ofta krävs mycket omfattande insatser och därför måste samverkan mellan alla inblandade aktörer fungera. Den evidensbaserade metoden Sluta skjut har visat sig vara en framgångsrik metod som bör användas i större utsträckning än idag.

2. Fler och skarpare verktyg i brottsbekämpningen

Polis och åklagare har under de gångna åren fått fler och skarpare verktyg för att bättre kunna bekämpa gängkriminaliteten. Genom till exempel möjligheter till hemlig avlyssning, kameraövervakning och tillgång till de kriminella gängens krypterade information som Encrochat har polisen bättre kunnat ta sig in i och bekämpa de kriminella miljöerna och klara upp ett stort antal brott. Att polisen och hela rättsväsendet ligger i framkant med sina verktyg är helt centralt för att få stopp på gängens skjutningar, rån och andra grova brott, och för att slå ut öppna drogsccener i samhället.

Nyligen har ny lagstiftning trätt i kraft som innebär att polisen får ökade möjligheter att använda sig av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte för att upptäcka och förhindra allvarlig brottslighet. Hemliga tvångsmedel ska också i större utsträckning få användas vid fler brott än idag. Sekretesshindren i brottsbekämpningen ska rivas. För att öka möjligheterna att bekämpa brott krävs utökade möjligheter till informationsdelning mellan polisen, andra myndigheter och kommuner. Det är viktigt att den som begår brott får en tydlig och snabb reaktion. Tiden från brott till dom ska därför vara så kort som möjligt. Metoden med snabbare lagföring har visat sig mycket framgångsrik och ska finnas i hela landet.

De tekniska framsteg som gjorts under senare år och som har ökat möjligheten att klara upp brott även efter lång tid gör att preskriptionstiderna för brott behöver ändras. Flera förslag finns i den utredning som Socialdemokraterna tillsatte i regeringsställning och som ligger färdig att genomföra.

Pengar får inte vara ett hinder för att polisen ska kunna använda den senaste tekniken. Vi föreslår därför att polisen får 100 miljoner kronor för ett tekniklyft. Pengarna ska till exempel kunna användas för att använda drönare till bevakning av öppna drogsccener. Dessutom bör det utredas om det finns några hinder för att kunna använda kamera-bevakning och ansiktigenkänning på ett tillräckligt effektivt sätt. Polisen bör också få större tillgång till trafikkameror, kameror som används för trängselskatt och liknande, även i realtid. För att öka både känslan av trygghet och möjligheten att klara upp brott ska kommunerna kunna sätta upp kameror utan krav på tillstånd.

Sverige har allvarliga problem med grov brottslighet och det krävs nya metoder för att kunna bekämpa dem på ett effektivt sätt. Samtidigt måste rätten till personlig integritet värnas. Vid varje beslut om ytterligare tvångsmedel, fler kameror och andra åtgärder måste också integritetsfrågorna diskuteras.

3. Tillgången till vapen ska strypas

De senaste årens skjutningar påverkar oss alla. Varje ung människa som mister sitt liv är en tragedi. Föräldrar, syskon och vänner drabbas hårt. Rädslan i samhället ökar. För att få stopp på skjutningarna måste de kriminella gängens tillgång till vapen strypas. En stor tillgång på skjutvapen i sig självt innebär en stegring av det dödliga våldet mellan gängkriminella. Det ökar även gängens våldskapital i förhållande till samhället i stort. Det är därför av yttersta vikt att mer resurser läggs på att lagföra de som förser gängmedlemmar med skjutvapen och strypa tillförseln. Risker med vådaskjutningar kan även minskas med färre skjutvapen på gatorna. Det är även av stor vikt att befintliga skjutvapen som cirkulerar i dessa kretsar kan omhändertas och lämnas in genom till exempel vapenamnesti. Det borde också införas ett system med tipspengar för den som tipsar om var det finns vapen.

Höjningen av minimistraffet för grovt vapenbrott till två år, med obligatorisk häktning som följd, har visat sig vara framgångsrik. För att tydligare markera brottets allvar och få bort fler gängkriminella från gatorna vill vi gå vidare på den vägen och fördubbla minimistraffet till fyra års fängelse. Därmed kommer polisen också kunna använda hemlig rumsavlyssning, så kallad buggning, vid misstanke om grovt vapenbrott.

Tullen har en viktig funktion för att stoppa införsel av vapen och narkotika och ska ges ökade befogenheter och bättre tillgång till utrustning. Det handlar till exempel om röntgenapparater och vapen- och sprängämnesshundar för att stoppa införsel av vapen och narkotika.

4. Kriminell livsstil ska aldrig löna sig

Gängkriminalitet ger inkomst och status i kriminella kretsar. För att knäcka gängen är det därför avgörande att strypa den finansiering som gängen skaffar sig på olika sätt. Det handlar om narkotikaförsäljning, rån, bedrägerier och stölder, men också om att mjölka våra välfärdssystem på pengar genom att på olika sätt fuska sig till medel som egentligen skulle ha gått till människor som är i stort behov av dem. Arbetslivskriminalitet, där företag används som brottsverktyg och arbetskraft i form av utsatta människor utnyttjas under slavlika förhållanden, är ett annat sätt för kriminella att tillskansa sig pengar. Socialdemokraternas politik mot arbetslivskriminalitet utvecklas närmare i arbetsmarknadsutskottet.

Avgörande är också att ta de kriminellas pengar, tillgångar och statussymboler – vinster av brottslighet ska inte få behållas. Det framgångsrika myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet måste fortsätta. Rättsväsendet ska kunna beslagta kriminellas egendom även om den inte kan kopplas till ett specifikt brott.

Vidare anser vi att den nationella strategin mot arbetslivskriminalitet innehållandes 45 åtgärder som togs fram under vår tid i regeringsställning fortsatt bör peka ut riktningen för det arbete som bedrivs på området. Åtgärderna syftar enkelt sammanfattat till att trycka tillbaka kriminaliteten och städa upp på svensk arbetsmarknad med bland annat skärpta regler för arbetskraftsinvandring till arbeten med lägre kvalifikationskrav genom till exempel arbetsmarknadsprövning, utökade arbetsplatsinspektioner och hårdare sanktioner för företag som ertappas med illegal arbetskraft.

Även den som köper tjänster som uppenbart inte är vita, eller som använder narkotika i festsammanhang, bidrar till att göda gängkriminaliteten. Den som köper narkotika av ett barn ska riskera ett fängelsestraff.

5. Straffskärpningar för att bryta gängkriminaliteten och skydda samhället

Att begå brott måste leda till en kännbar konsekvens. Den socialdemokratiska regeringen genomförde ett paradigmskifte inom kriminalpolitiken. Vi höjde ett 80-tal straff, bland annat för allvarliga narkotikabrott, grov misshandel, grovt vapenbrott och mord. Dessutom kriminaliserades ett 30-tal gärningar som tidigare inte var straffbara. Fler avtjänar längre fängelsestraff. Men det finns fortfarande mer att göra. Brottens allvar ska återspeglas i straffet, inte minst när det kommer till flerfaldig och upprepad brottslighet.

Straffet för den som döms för flera brott ska skärpas – dagens så kallade mängd-rabatt måste ses över. En sådan översyn måste ta hänsyn till brottsoffrets behov av att få brott utredda och gärningsmannen lagförd, samtidigt som straff som utdöms måste stå i proportion till brottets allvar, särskilt i jämförelse med andra brott. Den som återfaller i brott ska få ett högre straff än idag. Den som dömts för allvarlig och upprepad brottslighet ska i vissa fall avtjäna hela sitt straff på anstalt och inte beviljas villkorlig frigivning på samma sätt som idag.

Brottsoffrets skydd måste öka. Därför ska kontroll, stöd- och övervakningsåtgärder byggas ut till exempel genom kontakt- eller vistelseförbud för den som avtjänat fullt straff. Sådana åtgärder, tillsammans med Kriminalvårdens behandlingsprogram, kan dessutom bidra till att minska risken för återfall i brott. Reaktionerna vid misskötsamhet under avtjänande av straff bör skärpas.

Straffen för brott som ofta begås av gängkriminella, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, rån, utpressning respektive grov utpressning, har nyligen skärpts. Regler som gör att det blir mer kännbara straff om ett numerärt överläge har utnyttjats mot brottsoffer, till exempel vid ett rån, har också nyligen införts.

Vapenvåldet skördar alldeles för många unga liv och skapar dessutom otrygghet och rädsla. Därför är det bra att det nu anses försvårande om brott som till exempel misshandel, dråp eller försök till mord skett genom att gärningsmannen har använt vapen och angreppet har skett på allmän plats.

Idag ligger gränsen för häktningspresumtion på två år. Vi vill att den sänks till ett år och sex månader. På så sätt kan vi få bort fler grovt kriminella från gatan.

Den absoluta majoriteten av dem som både begår och utsätts för brott är pojkar och män. Det gör att flickor riskerar att hamna under radarn, både som brottsoffer och som förövare. En del forskning har gjorts på området, men det är dags att i större utsträckning uppmärksamma de här flickorna så att de får stöd och hjälp som brottsoffer, eller för att förhindra att de dras in i kriminalitet, alternativt att lämna den.

Den som är under 18 år och begår brott döms ofta till sluten ungdomsvård och avtjänar sitt straff inom Statens institutionsstyrelse, med en maxtid på fyra år. Det är för kort tid för de allvarligaste brotten och för att verkligen hinna åstadkomma en förändring med de här ungdomarna. I avvaktan på att ansvaret för barn och ungdomar som begår grova brott tas över av kriminalvården vill vi därför att tiden för sluten ungdomsvård ska förlängas. Dessutom måste såväl säkerheten som kvaliteten på behandlingen i sluten ungdomsvård förbättras. Vi kan aldrig ge upp hoppet om barn och ungdomar. Alla inblandade myndigheter måste samverka för att få ungdomarna att välja en annan väg än den kriminella. Det är dessutom samhällsekonomiskt lönsamt.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Varje dag utsätts flickor och kvinnor för trakasserier, våld och sexualbrott. Inte sällan av en man de har eller har haft en relation med. Var 20:e minut anmäls en kvinnomisshandel, dygnet runt. För mer än en kvinna i månaden slutar ett förhållande med en man med mord, ofta i samband med att hon vill lämna gärningsmannen. Våldet orsakar stort lidande, det kränker och begränsar våldsutsattas grundläggande fri- och rättigheter och ger livslånga konsekvenser. Våldet drabbar också barn som kan tvingas bevittna våld och övergrepp. Att barn faller offer för våld i hemmet kan också leda till att de i vuxen ålder utsätter andra eller själv blir utsatta. Förövarna finns i alla samhällsgrupper, med alla bakgrunder och våldet har skett i alla tider. Varje form av våld eller hot om våld mot kvinnor begränsar även tryggheten och friheten för de kvinnor som inte utsätts direkt. Vårt Sverige kan bättre än så här. Så länge en enda kvinna skadas av sin partner eller före detta partner har vi inte gjort tillräckligt. Vi kommer att fortsätta vända på varje sten för att få slut på mäns våld mot kvinnor.

Våldet ska förebyggas och de män som begår brott mot kvinnor ska straffas. Kvinnor som utsätts för brott ska få den hjälp de behöver. Samarbetet mellan inblandade myndigheter måste bli mycket bättre. Den sociala och fysiska tryggheten för de som anmäler brotten måste stärkas – samhället ska finnas med hela vägen. Eftervåld, alltså det våld som fortsätter även sedan relationen tagit slut, måste uppmärksammas och lagföras på samma sätt som det våld som förekommer när relationen fortfarande pågår. I regeringsställning tog Socialdemokraterna fram ett 99-punktsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Programmet innehåller förslag på många olika områden. Programmet måste genomföras i sin helhet, samtidigt som nya åtgärder måste komma till.

När barn utsätts för brott utgör ofta Barnhusen en trygghet. Där finns den kompetens som kan behövas samlad och barnet bollas inte runt och tvingas berätta vad som hänt för flera olika personer. Tillgång till Barnhus bör finnas i hela landet.

Det finns en betydande risk att allt för mycket ansvar läggs på den våldsutsatta kvinnan. Hon ska våga lämna, hon ska samla bevis och anmäla, hon ska skydda sina barn och hon ska leva som gömd. Socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens uppdrag att identifiera män och agera i möte med våldsutövare måste förstärkas. Lagföringen måste öka.

Sist och slutligen handlar det om att män måste ändra på sig, sluta att fysiskt och psykiskt misshandla kvinnor och barn.

Kvinnor som tvingas gömma sig

De kvinnor och barn som tvingas leva gömda måste särskilt uppmärksammas. Samhällets stöd till de här familjerna brister, det kan många kvinnor vittna om. Det handlar om allt från att socialtjänsten bokar in möten på ett sätt som gör att mannen hittar kvinnan, till att inte kunna besöka läkare eller skaffa ett telefonabonnemang för att man inte kan lämna ut sitt personnummer. Alla inblandade aktörer måste samverka på ett sådant sätt att de utsatta kvinnorna får det skydd som krävs.

Äldre – en särskilt utsatt grupp

En grupp som uppmärksammas alltför sällan är äldre kvinnor. I den omfattande forskning om mäns våld mot kvinnor som finns idag sätts åldersgränsen ofta till 50 eller 65 år. Det gör att äldre kvinnor faller utanför forskningen. Samtidigt kan äldre kvinnor som utsätts

för våld befinna sig i en särskilt sårbar situation. De kan till exempel i större utsträckning än yngre kvinnor ha socialiserats till att se våld från en partner som något man inte bör tala med utomstående om. Bristande kunskap eller stereotypa föreställningar om att äldre kvinnor inte utsätts för våld, framför allt inte sexuellt våld, riskerar att leda till att kvinnorna inte blir trodda när de försöker berätta om sin situation. Yrkesverksamma, inte minst inom hälso- och sjukvården och hemtjänsten, måste regelmässigt uppmärksamma och fråga om våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män och hbtqi-personer, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Under de två senaste mandatperioderna har ett flertal viktiga steg tagits, när det gäller såväl straffskärpningar som förebyggande arbete. Bland annat har hedersmotiv gjorts till en försvårande omständighet när domstolen bestämmer straffet för ett brott och ett nytt brott om hedersförtryck har införts. I det 99-punktsprogram som togs fram under vår tid i regeringsställning finns ett flertal åtgärder. Det är viktigt att de förslag som finns i 99-punktsprogrammet tas till vara och genomförs.

Ett sätt att kontrollera flickors sexualitet är oskuldskontroller, oskuldsoperationer och oskuldsintyg. Det får inte förekomma. Redan nu finns regler mot detta men frågan är om de räcker till. Därför tillsatte vi i regeringsställning en utredning med uppgift att inhämta kunskap om förekomsten av oskuldskontroller, utfärdande av oskuldsintyg, hymenoperationer och liknande, och att ta ställning till hur skyddet mot denna form av otillbörlig kontroll av flickors och kvinnors sexualitet kan stärkas. Utredningen har presenterat sina förslag och vi förutsätter att regeringen snarast återkommer med förslag till nödvändig lagstiftning.

Samma utredning hade till uppgift att analysera och redogöra för vilket straffansvar som i dag finns när det gäller så kallad omvändelseterapi eller omvändelseförsök. Omvändelseterapi ska inte få förekomma och vi ser även här fram emot att regeringen återkommer med nödvändig lagstiftning.

Nollvision för mäns våld mot kvinnor

Under en lång följd av år har Socialdemokraterna steg för steg sett till att vi fått fler poliser, med bättre verktyg, och strängare straff. Polisen har bland annat förstärkt arbetet med mäns våld mot kvinnor med 350 nya utredare. Samtyckeslagen, som gör det än tydligare att sex som inte är frivilligt är förbjudet, utgör en av milstolparna, och ett paradigmskifte i synen på våldtäkt. Den nya regleringen om oaktsam våldtäkt har inneburit att fler kunnat fällas för sex som inte är frivilligt. I regeringsställning skärpte vi straffen för flera sexualbrott, liksom för misshandel, grov kvinnofridskränkning och överträdelse av kontaktförbud. Det är numer straffbart att utsätta ett barn för att se och höra våldsbrott i en nära relation. Reglerna ändras så att polisen kan komma åt viktiga bevis i form av till exempel sms mellan makar. Tjej- och kvinnojourerna har fått mer pengar, liksom Nationellt centrum för kvinnofrid, som driver den nationella stödlinjen Kvinnofridslinjen.

Men det räcker inte. Socialdemokraterna vill att det ska finnas en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram för att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld. Med Sluta skjut som förebild ska ett program för att män ska sluta slå, tas fram och implementeras i hela landet.

Satsningarna på polisen och övriga rättsväsendet måste fortsätta. Polisen måste handlägga mäns våld mot kvinnor på samma sätt som alla andra allvarliga brott. Särskilt fokus ska sättas på gärningsmannen, även om brottsoffret självklart även fortsättningsvis ska få det stöd som behövs. De arbetssätt som används av till exempel Stockholmspolisens verksamhet Igor måste värnas och spridas till alla delar av landet.

Mer måste också göras när det gäller straffen. I regeringsställning tillsatte Socialdemokraterna en utredning som ser över om bland annat straffen för grov kvinnofridskränkning behöver förändras. För att skydda kvinnor från andra typer av kränkningar än de som är fysiska, och från kontrollerande beteende, vill vi kriminalisera psykiskt våld. Brottet tar sikte på den som upprepat utsätter en annan person för nedvärderande, förolämpande eller på annat sätt kränkande gärningar genom att begränsa den personliga handlingsfriheten. I regeringsställning tillsatte vi en utredning som ligger klar på Justitiedepartementet. Regeringen bör snarast lägga fram en proposition om denna angelägna lagstiftning. Vi anser också att det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hatbrottsmotiv mot kvinnor.

Restriktionerna för män som dömts ska bli tydligare även efter avtjänat straff. Reglerna för villkorlig frigivning ska ändras. Prövotiden, oftast den tid som återstår av straffet, ska förlängas så att till exempel vistelseförbud förenat med fotboja kan förekomma under längre tid.

Den som dömts för allvarlig och upprepad brottslighet ska i vissa fall avtjäna hela sitt straff på anstalt och inte beviljas villkorlig frigivning på samma sätt som idag.

Kontaktförbud, alltså förbud att till exempel skicka sms, närma sig kvinnan fysiskt eller befinna sig i närheten av kvinnans bostad eller arbetsplats, har stor betydelse för utsatta kvinnor. I regeringsställning tillsatte vi en utredning som ska utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud, ta ställning till om lagen är modernt och ändamålsenligt utformad och utreda om möjligheterna att meddela kontaktförbud bör utvidgas, bland annat när det gäller det geografiska området. Vi vill också att det utvidgade kontaktförbudet ska kunna förenas med fotboja som en förstahandsåtgärd.

Ett tryggt boende och bättre villkor för umgänge och vårdnad

Att tvingas fly från sitt eget hem kan sätta djupa spår, inte minst hos barnen. Den trygghet som hemmet utgör rycks undan. De kvinnor och barn som tvingas söka skydd från en våldsam partner och pappa måste ha rätt till ett tryggt boende, med en verksamhet av hög kvalitet, där man tas emot av människor som förstår vad man är utsatt för. Skyddat boende måste finnas i tillräckligt hög omfattning, innehåll och kvalitet behöver garanteras och finansieringen måste vara stabil och långsiktig. Barnrättsperspektivet måste stärkas. Det är självklart alldeles orimligt att en kvinna som blir misshandlad, men som inte behöver ett skyddat boende, ska riskera att behöva lämna sitt boende. Den som blivit utsatt för våld i sitt eget hem ska ha rätt att bo kvar i bostaden. Det är gärningsmannen som måste flytta på sig. Den gemensamma lägenheten ska kunna överlåtas till brottsoffret.

Såväl mammor som barn vittnar om hur det känns att tvingas till umgänge med en förälder som slår. De vittnar om rädslan, men också om problem med att få till stånd ett normalt umgänge, och om oron för att ett skyddat boende ska avslöjas. När frågor om vårdnad och umgänge avgörs måste utgångspunkten vara vad som är bäst för barnet. En pappa som slår är ingen bra pappa, och ingen bra förebild. Vårdnad och umgänge ska kunna begränsas ytterligare och i fler fall så att till exempel barn vars förälder misshandlar inte ska tvingas till umgänge med föräldern. En förälder som mördar den andre föräldern ska som huvudregel förlora vårdnaden om barnen. Barn som växer upp med en pappa som slår mamma löper högre risk att senare i livet utsätta andra för våld eller själv bli ett offer.

Socialdemokraternas politik på området utvecklas närmare i motioner inom civilutskottets ansvarsområde.

Offer för prostitution

Ingen ska kunna ta sig rätten att köpa en annan människas kropp. Den som är offer för prostitution befinner sig i en mycket utsatt situation. Hon kommer ofta från ett annat land, talar inte språket och vet inte om sina rättigheter. De människor som sysslar med den här formen av människohandel ska självklart straffas och kvinnorna ges det stöd som behövs. Såväl polisen som ideella organisationer har en avgörande roll för att lagföra förövarna och stötta kvinnorna. Den förhållandevis nya lagstiftningen om oaktsam våldtäkt kan användas i en del fall. Nyligen har böter tagits bort ur straffskalan för köp av sexuell tjänst för att avspegla allvaret i brottet. För att inte svenska sexköpare ska komma undan ansvar vill vi ta bort kravet på dubbel straffbarhet så att även sexköp utomlands blir straffbart. Prostitution, betald porrfilmsinspelning och annan typ av människohandel är dessutom en av inkomstkällorna för grov organiserad brottslighet och den som köper sex bidrar därmed till den organiserade brottsligheten.

Inför lex Lotta

Det är aldrig någonsin förståeligt eller acceptabelt att män utsätter kvinnor för våld. Arbetet med attityder måste börja tidigt och här måste skolan ta ett stort ansvar. Många kvinnor som söker hjälp vittnar om att samhället i alltför stor utsträckning arbetar i stuprör, vilket gör att kvinnorna hamnar mellan stolarna. Samarbetet behöver bli betydligt bättre. Kunskapen måste öka så att fler myndigheter, vårdgivare och arbetsgivare vågar fråga om våld, och vet vilka tecken man ska vara uppmärksam på. Vi vill införa "lex Lotta". När en kvinna har blivit mördad av en man, trots att hon i kontakt med myndigheter uttryckt ett behov av hjälp pga. en psykiskt eller fysiskt våldsamt relation ska den berörda myndigheten lex Lotta-anmäla sig själv. Syftet med anmälan är att uppmärksamma myndighetens brister i bemötande och stöd till våldsutsatta kvinnor. Vi måste skyndsamt öka medvetenheten om mäns våld mot kvinnor i hela samhället och åtgärda de brister som gör att kvinnor faller mellan stolarna.

Det bästa är om inga brott begås – brottsförebyggande verksamhet

Det finns ett stort behov av att utveckla samhällets insatser för att förebygga brott, inte bara i rättsväsendet utan också hos andra berörda aktörer. I regeringsställning tog

Socialdemokraterna därför fram det första brottsförebyggande programmet på 20 år. Ett effektivt brottsförebyggande arbete måste ske strukturerat, vara långsiktigt och baseras på kunskap. Samverkan är ett nyckelbegrepp och helt nödvändigt för att brottsförebyggande arbete ska bli framgångsrikt.

Tidiga insatser mot ungas brottslighet lönar sig på många sätt. Om barn och unga som bryter mot sociala normer och regler får stöd så tidigt som möjligt minskar risken för allvarlig problematik eller kriminell karriär senare i livet. Barns villkor under de första levnadsåren spelar stor roll för hela livet. I de länder där den socioekonomiska ojämlikheten är stor är både tilliten människor emellan och människors tillit till samhällets institutioner lägre, samtidigt som kriminaliteten är högre. Därför är kampen mot stora klyftor också brottsförebyggande. Föräldrastöd och förebyggande arbete inom mödra- och barnhälsovård, förskola och skola gör att riskfaktorer kan upptäckas tidigt. Även tillgången till fritidsverksamhet och något meningsfullt att sysselsätta sig med är betydelsefull. Åtgärder som syftar till att upptäcka risker för eller förekomst av t.ex. våld eller missbruk utgör också viktiga delar i ett brottsförebyggande arbete. Under uppväxtåren formas de värderingar och beteenden som präglar livet, och under skoltiden förmedlas och förankras respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som vårt samhälle vilar på. Under ungdomsåren är risken att begå och att utsättas för brott som störst. Det är därför nödvändigt att särskilt uppmärksamma skyddsfaktorer runt unga och identifiera riskgrupper och riskbeteenden. Här spelar inte minst socialtjänsten en viktig roll. Barn och ungdomspsykiatri likaså och regionernas delaktighet i brottsförebyggande samverkan behöver stärkas.

I budgetpropositionen ökas statsbidraget till regioner och kommuner med 10 miljarder kronor. Det kommer inte att räcka för att täcka behoven och innebär att regioner och kommuner kommer att behöva göra stora besparingar. Det kommer med stor sannolikhet att påverka det brottsförebyggande arbetet negativt. I den socialdemokratiska budgeten ser vi därför till att kommuner och regioner får ytterligare 10 miljarder kronor, sammanlagt 26 miljarder.

Socialdemokraterna föreslår en förlängd satsning för barn och unga i utsatta områden. Dessutom gör vi en miljardsatsning på åtgärder för att stoppa gängvåldet. När ett gängrelaterat våldsbrott har skett, eller när oron ökar i ett område, ska kommunerna ha resurser att omgående kunna sätta åtgärder för att stoppa gängvåldet. När oroligheterna ökar måste samhället vara synligt och närvarande, till exempel i form av socialtjänsten, fältassistenter, kommunala ordningsvakter, frivilligorganisationer eller kyrkan.

Socialdemokraterna föreslår i detta syfte att ett nytt statsbidrag inrättas inom utgiftsområde 25 "Bidrag till kommuner för att stoppa gängvåld". Statsbidraget ska gå till hela landet, men vara särskilt viktat mot de kommuner som har utsatta områden.

Polismyndigheten, inte minst kommun- och områdespoliserna, ska ha goda förutsättningar att utföra även den brottsförebyggande delen av arbetet. Att bygga relationer med människorna som finns i det område man arbetar i är dessutom viktigt för att kunna klara upp brott. Vårt mål om 50 000 polisanställda kommer att vara ett viktigt bidrag för att polisen ska kunna klara sitt arbete.

För att ytterligare förbättra det brottsförebyggande arbetet har kommunerna fått ett lagstadgat brottsförebyggande uppdrag. En av de avgörande faktorerna för att det uppdraget ska kunna genomföras på ett bra sätt är att kommunerna får tillräckliga resurser så att de inte tvingas skära ner den brottsförebyggande verksamheten.

Närmare om Socialdemokraternas syn på och förslag om det brottsförebyggande arbetet finns att läsa i motioner på flera andra utskottsområden.

Stoppa bedrägerierna

Varje år anmäls nästan 200 000 bedrägerier och vinsterna uppskattades 2021 till ca tre miljarder kronor. Bedrägerier i olika form, mot både enskilda och välfärdssystemet, är en stor inkomstkälla för grov organiserad brottslighet, och det finns tydliga kopplingar till kriminella gäng, vapen och narkotikahandel.

Äldre personer är en särskilt sårbar grupp och berättelserna om hänsynslösa försök att lura till sig pengar är många. Många känner också skam för att ha blivit lurade, trots att de som begår bedrägerierna är experter på att få människor att tro på dem.

Nätbedrägerier är ofta svåra att klara upp och därför blir det förebyggande arbetet än viktigare. I regeringsställning genomförde Socialdemokraterna ett antal åtgärder, bland annat krav på tvåfaktorsautentisering vid köp på nätet, utökade möjligheter att dela information mellan banker och brottsbekämpande myndigheter och den största satsningen på polisen någonsin. Bankerna måste bli bättre på att ta sin del av ansvaret för att stoppa bedrägerierna.

Med den snabba utvecklingen av AI finns stora risker att bedrägerierna kommer att bli än mer hänsynslösa. Arbetet med att bekämpa bedrägerier måste fortsätta med full kraft.

Bättre skydd för brottsoffer

Att utsättas för brott är en kränkning som kan sätta djupa spår. För många är nog det allra viktigaste att brottet klaras upp. Brottsoffer måste kunna känna förtroende för rättsväsendet, och såväl brottsoffer som vittnen och anhöriga ska känna trygghet under hela rättsprocessen. Då krävs att alla aktörer som möter brottsoffer och vittnen har kunskap om brottsoffrens rättigheter och vilket skydd och stöd samhället kan erbjuda. Polismyndigheten är ofta den första verksamhet som ett brottsoffer kommer i kontakt med och det är därför extra viktigt att den kontakten fungerar. Kommuner och regioner har ett stort ansvar för att med sina särskilda ansvarsområden och kompetenser se till att den som utsatts för brott får den hjälp och det stöd som behövs.

De insatser som görs av ideella organisationer som Brottsofferjouren, tjej- och kvinnojourer och vittnesstödet hos domstolarna är mycket värdefulla och ska ges fortsatt stöd. Brottsoffermyndigheten ger, förutom stöd till ideella organisationer, även direkt information till brottsoffer och vittnen om deras rättigheter, bland annat genom en lättillgänglig webbaserad brottsofferguide. Även detta arbete måste fortsätta och utvecklas.

I Sverige finns de regler som rör brottsoffer utspridda på många olika ställen, i lag, i olika typer av föreskrifter och allmänna råd till exempel. För den som blir utsatt för brott kan det vara svårt att få en överblick över vilka regler som gäller. Brottsoffrets behov måste stå i centrum. Det är dags att utreda en särskild brottsofferlag.

Ändamålsenliga regler om ersättning till brottsoffer är också viktigt för att stärka brottsoffrets ställning och minska skadeverkningarna av brott.

Terrorism

Terrorism och våldsbejakande extremism fortsätter att vara ett överhängande hot mot vårt land och vårt sätt att leva. Sverige har efter sommaren gått från att betraktas som ett legitimt mål för terrorattentat till att betraktas som ett prioriterat mål. I en tid där

Sverige för varje dag blir farligare och fattigare krävs handlingskraft för att öka svensk säkerhet. Det behöver en nationell samling mot våldsbejakande extremism och terrorism.

Den socialdemokratiska regeringen tog initiativ till en ny nationell strategi mot terrorism. Sedan hösten 2014 överlämnade vi utifrån denna 28 propositioner med lagförslag specifikt riktade mot terrorism och våldsbejakande extremism. Strategin lade sedan grunden för två blocköverskridande överenskommelser om kampen mot terrorism. Att dessa kom till stånd var ett styrkebesked för vårt land och det möjliggjorde en lång rad åtgärder med brett politiskt stöd. Det är välkommet att regeringen har fortsatt det arbetet så att det nu till exempel är straffbart att delta i en terroristorganisation. Det är också välkommet att regeringen arbetar med en uppdaterad strategi. Socialdemokraterna kommer självklart att konstruktivt delta i det arbetet, om regeringen är intresserad av ett sådant samarbete.

Ett fundamentalt problem är dock att Sverige idag har ett regeringsunderlag som omöjliggör det helhetsgrepp i kampen mot terrorism och våldsbejakande extremism som krävs. Att uppmana till bokbål och på andra sätt understödja hatet mot muslimer har fått direkta konsekvenser för vårt lands säkerhet och ökat otryggheten för många svenska medborgare. Nationellt centrum för terrorhotbedömning har konstaterat att våldsbejakande islamism och våldsbevakande högerextremism nu göder varandra och att man ser tecken på en växelverkan mellan gruppernas propaganda. Båda sidor av extremismen tjänar därmed i längden på ökade motsättningar, hat och minskande samhällsgemenskap. I detta nya landskap behöver både regering och myndigheter agera kraftfullt. Regeringen har valt att enbart utreda förändringar i ordningslagen för att kunna sätta stopp för koranbränningarna. Det är en alltför smal utredning. Regeringen borde också utreda om lagen om hets mot folkgrupp är ändamålsenligt utformad och om det finns andra regler som skulle kunna utformas på ett annat sätt.

Tydliga straffskärpningar, åtgärder mot extremismen på nätet och fler poliser med de allra bästa verktygen som går att få är avgörande i kampen – men samtidigt krävs mer. Vi måste också klara av att angripa roten till hatet, hotet mot demokratin och den minskande samhällsgemenskapen och tilliten. När den svenska nynazismen växte sig stark på 90-talet, med ökat gatuvåld och mord bemöttes det just med hela samhällets samlade kraft. Polis och underrättelsetjänst agerade, men dessutom togs ett antal andra initiativ av såväl regeringen som av civilsamhället. Det är dags för en ny sådan nationell samling mot extremismen och för demokratin och tilliten i vårt land.

Säkerhetspolisen måste ha tillräckliga resurser och de allra bästa verktygen för att kunna upptäcka, förhindra och bekämpa terrorismen. Centrum mot våldsbejakande extremism, CVE, har ansvaret för att utveckla det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå. CVE arbetar bland annat med att utveckla metodstöd, samarbete med kommunerna, en stödlinje för yrkesverksamma och ett mobilt stödteam. I tider när extremism ökar blir CVE:s arbete än mer angeläget.

Stölder, inbrott, skadegörelse och annan vardagsbrottslighet

En stor del av de brott som begås är så kallade vardagsbrott. Det handlar till exempel om bostadsinbrott, stölder i butik och olika former av skadegörelse. Att komma hem och upptäcka att någon varit inne i bostaden innebär en kränkning av den personliga integriteten och att inte kunna känna sig trygg i sitt eget hem riskerar att påverka livet på

flera olika sätt. Grannsamverkan och andra trygghetsskapande åtgärder kan ha stor betydelse för att sätta stopp för denna typ av brottslighet.

Den butiksägare som gång på gång får uppleva att människor genomför stölder i butiken måste kunna lita på att rättsväsendet gör sitt yttersta för att klara upp brotten.

Ett stort problem är de internationella stöldligor som gör raider och stjälar till exempel båtmotorer, katalysatorer och sadlar.

För att komma tillrätta med den här typen av brottslighet krävs att polisen har resurser nog att prioritera brotten. Det är ytterligare ett skäl till att satsningen på fler poliser är så viktig. Tullen har fått mer resurser; straffen för till exempel stöld har höjts. En utredning har sett över den så kallade mängdrabatten, liksom förundersökningsbegränsning, åtalsunderlåtelse och direktavskrivning. Regeringen bör snarast återkomma med förslag till ändrade regler.

Hat och hot måste stoppas

Hot och hat mot journalister, opinionsbildare, politiker, fackligt förtroendevalda och kulturarbetare är ett kraftigt och snabbt växande hot mot vår demokrati. Fyra av tio journalister uppgav i en undersökning från 2019 att de avstått från att rapportera om ett ämne för att undvika att utsättas för hat och hot. Liknande tendenser kan ses hos politiskt engagerade, kulturarbetare och företrädare för det civila samhället. Utvecklingen påverkar med säkerhet allmänhetens vilja att engagera sig, och fullt ut nyttja sin yttrandefrihet. Politiska krafter i Sverige – inte minst trollfabriker och propagandacentraler på den extrema högerkanten – underblåser den här utvecklingen. Unga flickor utsätts för kränkningar när bilder och filmer sprids på nätet, både för att människor ska tjäna pengar och som ren mobbning. Det här måste få ett slut. Det är ett hot mot vår demokrati när människor tystnar och inte vågar eller orkar uttrycka sin åsikt. Socialdemokraterna anser att en ny strategi mot hot och hat behöver tas fram. Men det är också uppenbart att även om lagstiftningen har skärpts, räcker den inte till. Vi vill därför se över hela den lagstiftning som berör hat och hot, särskilt på nätet.

De stora digitala plattformarna med användargenererat innehåll har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet och en del av det demokratiska samtalet. Samtidigt tjänar företagen bakom plattformarna stora pengar på det hat och hot som riskerar att bryta sönder våra demokratiska normer. Vi måste ställa krav på företagen att deras plattformar inte blir frizoner för hat, hot och påverkansoperationer.

Ardalan Shekarabi (S)

Annika Strandhäll (S)

Anna Wallentheim (S)

Sanna Backeskog (S)

Petter Löberg (S)

Mattias Vepsä (S)

Lars Isacsson (S)